

Salatın Əhmədli səmimi insan olduğu qədər də, təvazökar bir yaratıcı, dəyərli alim-pedaqoq olmaqla yanaşı, həm də istedadlı bir tədqiqatçı-ədəbiyyatşünasdır.

Bu yazım, yenidən çapdan çıxmış "Zirzəmidə qazılan məzar" adlı hekayələr kitabını mütləq edərək yaşadığım hissələrin ovqatını - təəssüratımı oxucularla bölüşmək, paylaşmaq istəyimdən doğulub...

Müxtəlif mətbuat orqanlarında, qəzet, jurnallarda ara-sıra hekayələrinə, qələm dostlarımızın yaradıcılığı haqqında yazdığı resenziya - məqalələri oxusam da, müəllifin hekayəyə bir belə sevgi ilə yanaşdığını bilmirdim.

...Bir qələm dostumda, "Zirzəmidə qazılan məzar" adlı hekayələr kitabını gördükdə, həmin kitabı bir neçə günlüyə mütləq üçün verməyini xahiş etdim. Kitabın adını daşıyan "Zirzəmidə qazılan məzar" hekayəsini birinci oxu-

S.Əhmədli oxucunu göstərilən obrazla bağlı epizoddan ayıraraq, yazının mahiyyətini dolğun verməkdən ötrü, haşiyə çıxıb "ikinci cəbhə"ni açmaqla, əlavə hadisəyə yer, meydan verir ki, bundan da mətn qazanır.

"Yazıcının təhkiyyəsi təfəkkürün övladıdır" deyimini S.Əhmədlinin bütövlükdə bir kitabında toplanmış hekayələrinə aid etmək olar. Bu hekayələrdə dil o qədər səlis, aydın və təmizdir ki, yazı su kimi "içilir..."

Kitabda ilk hekayə "Haramxananın dəyirmanı" hekayəsidir. Bu hekayə iki rəfiqə arasında olan söhbətdir. Və bu rəfiqələrin qarşılıqlı münasibəti zəminində yazının adı aydınlaşır.

...Rəfiqəsilə rayona gedən şəhərli rəfiqə, onların qonşuluğundakı ümumi evi, dağılmış bağı alıb, təzədən ev tikib, həyat-bağcanı qaydaya salmaq fikrini rəfiqəsinə söyləyir. Lakin rəfiqəsi bu bağı xeyirsiz olduğunu, ni-

südü, dağ çiçəyi"nin dərman bilindiği Dədə Qorqud əsərinin obrazı yada düşür...

"Aqıl kişinin nağılı" hekayəsi çox dolğun bir süjetə söykənir: İki tərəfin "ağsaqqalı", uzaqgörəni dünya malını artırmaq üçün yarışa girirlər. İki əsas surətdən biri Fərhad Həccə getmək istəyəndə, Göyüş kişi də əl-ayağa düşür. Mal-qaradan satıb, yol tədarükü görünür. Hər ikisi hacı kimi qayıdırlar.

Bütün bu ümumi fonda şəxsi çəkişmələrin, intriqaların nəticəsində mala, pula qiymadlıqlarına görə, ermənilər rus hökumətinin yanına gedib, hacılara məxsus dədə-baba torpaqlarını öz adlarına rəsmiləşdirdilər. İki hacıdan törəyənlər də bu düşmənciliyi davam etdirirlər və beləliklə iki böyük nəslin ocağı sönür...

"Aqıl kişinin nağılı" hekayəsini yaşı yüzü haqlamış Aqıl kişi danışır, söyləyir. Hekayədə surətlər az olsa da, bu hekayə bədii tutumu ilə bir miniatür-modern povest təsiri bağışlayır.

Azərbaycan ədəbiyyatında ən az müraciət olunan janrlardan biri də novelladır. S.Əhmədlinin qələmə aldığı bu əsər "Başdaşı əhvalatı" gözlənilməz bir sonluqla bitdiyinə görə novella janrını xatırladır.

Ümumilikdə bu kitabda toplanmış əksər yazılar həyatda olmuş, baş vermiş hadisə və əhvalatlar üzərində qurulmuşdur. Yazıları oxuduqca hadisənin iştirakçısına çevrilən oxucu axıra kimi bu hekayətin cazibəsindən çıxıb bilmir. Kitabda toplanmış hekayələrin bir qisminin Qarabağ savaşına bağlılığı yazıçı vətəndaşlığının bir görüntüsüdür. Və müəllifin bu kitabının son illər yazılmış nəsr əsərləri içində öz yeri var desəm, yanılmaram.

Müəllif ana dilimizin zənginliyindən bərinəmələ, obrazların dilinə bir dad qatır. Birnəfəsə oxunan bu hekayələr kitabının müasir gənclik üçün çox böyük mədəni-tərbiyəvi qiyməti olduğunu da kitabdakı əsərlərin özü deyir...

S.Əhmədlinin - "Zirzəmidə qazılan məzar" nəsr kitabının günümüzün ağırlarına, problemlərinə həsr olunması çox təqdirəlayiq haldır.

Nazim Əlioğlu

Həyat həqiqətlərinin bədii görüntüsü...

dum. Bu hekayələr kitabının "bir yarpağı" məni ele tutdu ki, bütün hekayələri isə axıra kimi oxumayınca "yaxamı" buraxmadı...

"Vaxtında evlən" hekayəsində, taksiyə minib 20 il əvvəl çıxdığı bölgəyə qayıdarkən, Ənvarın yol boyu düşünlüklərində bu yazı manevari öz əksini tapıb. Həmin təhkiyə, mövzunun bədii həllində - yazıçı təqdim etməsi və daha sonra olanlara qayıdıb təzədən mətləb üstə gəlməsi "Saçlarını niyə kəsdirmisən..." hekayəsində də özünü göstərir. Olur ki, müəllif söylədiyini bir xətirə kimi təqdim edərkən belə, yene də hadisənin başlanğıcından sonra olmuşları nəql etməyə üstünlük verir.

yə xaraba qaldığını açmaq üçün Haramxan və onun dəyirmanı barədə hekayəti söyləməli olur.

"Haramxananın dəyirmanı" hekayəsinin də bədii quruluşu "Vaxtında evlən", "Saçını niyə kəsdirmisən..." hekayələrinin yazılışı formasındadır ki, bu da yazıçı yolunun özünəməxsusluğu, yazı manerasının və bədii yanaşmasının öz "məcrası"nın olduğunu təsdiqləyən amildir.

Kitabdakı "Körpə səsi, ana nəfəsi" hekayəsi çox maraqlı bir süjet üzərində qurulub: - Bir uşaqdan sonra, yene övladı olmasını istəyən yaşlı qadının yaşantılarını müəllif təbii, təsirli bir dillə və sənətkarlıqla yaradıb. Hekayədə

ən maraqlı epizod odur ki, təzə doğulmuş uşağın fikrən dediklərini ana telepatik bir duyumla eşidir. Övladının xəstə olduğunu, əmizdirilsə, həyatda bir az da çox qalıb, əzab çəkəcəyi bildirilir. Ana hissi qalib gəlir. O, heç nəyə baxmadan bu fikrə qarşı çıxıb, övladını əmizdirir. Sonda uşaq sağ qalır. Həkimlər bu işə təəccüb edirlər. Bu "ölüm hökmü" verilmiş körpə böyüyür, əsgər gedir və sonda milli qəhrəman olur.

Hekayə janrının bütün tələblərinə cavab verən bu əsərlərdə həm də bir poetik ruh, mənsur şeir notları var. Bu xüsusilə "Körpə səsi, ana nəfəsi" hekayəsində özünü çox qabarıq göstərir. Hekayəni oxuduqca sövqi-təbii "Ana